

УДК 004:37

Словінська О. Д.

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України,
м. Київ

ВЕБІНАР ЯК РІЗНОВИД ЕЛЕКТРОННОЇ ВЕБ-КОНФЕРЕНЦІЇ ТА ЙОГО МІСЦЕ У МЕРЕЖЕВОМУ КОЛАБОРАТИВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті досліджуються дидактичні можливості використання вебінарів для реалізації навчально-наукової діяльності кадрів вищої кваліфікації. Обґрунтовано науково-теоретичні основи застосування вебінару і розглянуто його переваги над класичним семінаром. Виявлено практичні завдання, які потребують розв'язання під час запровадження вебінарів та електронних конференцій.

Ключові слова: вебінар, електронна конференція, інтернет, дистанційне навчання, колаборативне навчання.

Постановка проблеми. На сучасному етапі швидкого розвитку новітніх інформаційних технологій та їх інтеграції у всі сфери життєдіяльності людини важливим завданням вищих навчальних закладів є підготовка наукових кадрів до навчання в якісно нових умовах інформаційного суспільства. Це зумовлює проблему пошуку нових форм, методів і засобів організації навчання, які будуть забезпечувати ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і враховувати інтереси сучасної науки.

Тому, останнім часом увагу дослідників все більше привертає навчання у співробітництві з використанням комп'ютерних технологій (Computer Supported Collaborative Learning – CSCL), яке поєднує найкращі риси традиційного навчального процесу та навчальних засобів, які реалізуються через Інтернет. Однією з технологій групової взаємодії суб'єктів навчально-наукової роботи, яка об'єднує всіх її учасників в єдине інформаційне середовище, є електронні конференції, зокрема вебінар.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методичні особливості та науково-теоретичні основи застосування електронних конференцій та вебінарів у вищій школі досліджували Н. Морзе, О. Ігнатенко, які теоретично та практично доводили сумісність даної технології з багатьма іншими організаційними формами та методами навчання [4, с. 35].

Застосування даної технології створює сприятливі умови для надання освітньому процесу якості неперервності шляхом технологічної інтеграції аудиторної та позааудиторної роботи у систему комбінованого навчання, різні аспекти якого розглядали Д. Берн, Дж. Берсін, К. Дж. Бонк, К. Грей, В. Ю. Гнезділов, П. Джонс, Ч. Д. Дзюбан, В. Йоші, Р. Кертіс, Т. І. Коваль, А. Рейд-Янг, Є. М. Смирнова-Трибульська, Дж. М. Сміт, Г. Шульц, Б. І. Шуневич та ін.

Протягом останніх років проблемам відкритої освіти на пострадянському просторі були присвячені роботи Шрайберга Я. Л. та Московкіна В. М., в Україні цим питанням концептуально займалися Т. Ярошенко, О. Бруй, І. Кучма, І. Журавльова.

Проведений аналіз наукових праць з цієї проблеми показав, що вітчизняні вчені приділяють незначну увагу дослідженню інтернет-семінарів у науково-дослідницькій роботі. Проте, різні аспекти використання середовищ проведення вебінарів навчання висвітлюються у роботах закордонних авторів (Д. Кеган, Є. Швенке, Х. Фрітч, Р. Гріфін та інших).

Мета дослідження — проаналізувати науково - теоретичні основи та дидактичні можливості вебінарів як технології мережевого колаборативного навчання, визначити їх переваги та недоліки над класичними навчальними заходами вищої школи.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом широкого використання набув один з найпоширеніших методів дистанційного навчання - вебінар. Даний термін утворено від слів "web" та "seminar" і застосовується для позначення різних онлайн заходів: семінарів, конференцій, дискусій, зустрічей, презентацій, а в деяких випадках - тренінгів та мережових трансляцій тих чи інших подій. У ході вебінару зв'язок між учасниками підтримується через Інтернет, за допомогою встановленого на комп'ютері або спеціального веб-додатку.

Таким чином, онлайн-освіта стирає межі між очним і дистанційним навчанням. Прогресивність технології проведення вебінарів полягає в її інтерактивності - ефекті фізичної присутності. Слухачі мають можливість сприймати все, що демонструє і говорить викладач, вести з ним діалог, уточнюючи в усній або письмовій формі незрозумілі моменти або відповідаючи на поставлені їм запитання. [2]

Що стосується технологічних рішень для проведення вебінарів, вони представлені в широкому розмаїтті. Це можуть бути і веб-сервіси, тобто розташовуватися на сервері компанії-постачальника і підтримуватися нею, і коробкові рішення - тобто замовник може розмістити його на власному сервісі і самостійно управляти ним. Найбільш актуальний довідник рішень та сервісів для організації і проведення вебінарів представлений на порталі Smart education.

Вебінари - це формат заходів, що володіє чималим числом незаперечних переваг, особливо для корпоративного навчання. [3]

Перш за все, не треба дбати про приміщення для проведення заходу, проживання учасників, а також і безлічі інших, пов'язаних з цим, питань. Це дозволяє дуже істотно скоротити витрати, які, звичайно ж, є вагомим аргументом для будь-якої організації.

Важливо й те, що будь-який вебінар з легкістю може бути записаний і згодом використаний для безлічі цілей - формування внутрішньої корпоративної бібліотеки знань, викладання в Інтернет у відкритий для всіх чи тільки для учасників доступ. Ще одна перевага вебінарів полягає в тому, що в одному заході цього формату може брати участь куди більше людей, ніж в очному семінарі або тренінгу. Обмеження кількості учасників зумовлено тільки можливостями того чи іншого технологічного рішення та умовами користування ними.

У ході дослідження було проведено класичний семінар серед студентів стаціонару Житомирського державного університету імені Івана Франка традиційними засобами та вебінар за допомогою сервісу BigBlueButton. Даний продукт представляє собою якісне програмне забезпечення з відкритими вихідними кодами для веб-конференцій, розроблене в першу чергу для дистанційної освіти.

Мал. 1.1 Вікно платформи BigBlueButton

Сервіс BigBlueButton має класичний для вебінарів розподіл ролей: «Доповідач/слухачі» зручний для одностороннього навчання. Тобто для інформування учасників. Наприклад, їх ефективно використовувати для академічної ВУЗ-івської освіти.. У вебінарах та інших формах дистанційного навчання зазвичай має місце асиметричний діалог - тобто така комунікація, в якій одна сторона (викладач) несе відповідальність за навчання в набагато більшому обсязі, ніж друга сторона (слухач). Результативність вебінару слабо залежить від активності його учасників. Для ефективного навчання необхідно здійснювати контроль якості навчання, що також можна зробити віддалено, за допомогою практичних завдань, контрольних робіт, тестування. [4]

Вебінари активно використовуються в дистанційному навчанні зважаючи на його велику популярність. Більш низька, але все ж достатня ефективність вебінарів, можлива у разі навчання, не пов'язаного з навичками міжособистісної взаємодії. Наприклад, вебінари можуть бути ефективні для навчання стратегії, прогнозування чи розвитку та тренування практичних навичок. Для цього можуть бути застосовані чат-заняття або (рідше) он-лайн симулятори.

В результаті дослідження виділено переваги використання вебінарів над класичними конференціями та тренінгами, розглянемо їх:

- *Економія коштів.* Не потрібно платити за оренду залу, харчування, друківані матеріали, транспортні витрати ... Особливо це актуально для компаній з широким географічним покриттям.
- *Масштаб аудиторії.* У вебінарі може брати участь необмежена кількість учасників. За винятком тих випадків, коли мова йде про тренінг, тому в процесі тренінгу тренер повинен не тільки видавати інформацію, а й отримувати її. Зокрема, відстежувати реакції аудиторії і оперативно адаптувати форму подачі інформації для забезпечення виконання навчального завдання.
- *Прямий доступ до допоміжних бібліотек.* Прямо в процесі навчання студент може відвідати будь-яке сховище даних он-лайн, зазначених у вебінарі. Це також зручно для викладача, який може заздалегідь підготувати необхідні посилання на зовнішні ресурси.
- *Легка архівація.* Вебінар легко може бути збережений, заархівований, розміщений на веб-ресурсі або електронному носії та наданий на вимогу. Більш того, з матеріалів вебінару цілком можна створити електронний курс.

Окрім переваг слід розглянути і обмеження, яких не можна уникнути в умовах проведення онлайн семінарів:

1. *Особистісний контакт.* Відсутній факт фізичної присутності поруч інших людей. Відповідно, процес тренування майже не можливий: учасник не відчуває реакції інших людей на свої прояви.
2. *Обмежена можливість тренування.* Не можливо ефективно тренувати очну комунікацію в умовах її відсутності. Втрачається можливість ефективно проводити групові та парні вправи, падає рівень персональної відповідальності, втрачається ефект переживання особистого досвіду, учасники позбавлені можливості моделювати свої стратегії в умовах живого спілкування.
3. *Ускладнена робота з особистими якостями.* Часто для підвищення ефективності в продажах конкретної людини необхідно працювати з його мотивацією, переконаннями. В рамках вебінару це фактично не можливо з трьох причин: 1. Тренер не може бачити реакцій людини 2. Кількість учасників вебінару може не припускати такої роботи. 3. Для учасника немає гарантії конфіденційності.
4. *Відсутність гарантії конфіденційності.* У процесі класичного тренінгу одне із завдань тренера - створити «безпечний простір» тренування. Тобто забезпечити для учасників можливість проявлятися будь-яким способом, не боячись, що ця інформація вийде за межі тренувального майданчика (залу). У вебінарі така гарантія завжди під великим питанням.

5. *Ускладнена фасилітація* Тренування передбачає гнучку структуру навчальної програми, адаптивної до потреб учасників. Тобто навчальна задача зафіксована, а шляхи її досягнення гнучкі. Для того, щоб якісно проводити тренування, тренер повинен мати можливість оперативно прояснювати потреби, відстежувати реакції і стан учасників. В рамках вебінару це не можливо.

Висновки. Отже, технологія вебінарів надає потужний функціонал для реалізації колаборативного навчального процесу та має значні дидактичні можливості, але і досі вони залишаються цілком порівняними з можливостями традиційного навчання. Одним із найбільш потужних сервісів для проведення вебінарів з підтримкою відео є платформа BigBlueButton. Відео та аудіо зв'язок, зображення, слайдові презентації, опитування та голосування, дошки для малювання та коментарів, текстовий чат, спільне користування додатками, але єдине, чого у вебінарі може не вистачати, це особистісний компонент, психологічний контакт між ведучим і учасниками. Тому, виникає комплекс послідовних завдань, на вирішення яких доцільно спрямувати подальші наукові розробки. Однак вдосконалення відповідних програмних засобів віртуального класу, орієнтованих на сучасну шкільну освіту - це лише питання майстерності, а не технології, яку з часом і накопиченим досвідом цілком можливо реалізувати досконало.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брунець І. Основні критерії вибору мультимедійних колаборативних середовищ з напівжорсткою організацією / І. Брунець // Вісник національного університету «Львівська політехніка»: Комп'ютерні науки та інформаційні технології. – Львів: Львівська політехніка, 2010. – № 663. – С. 150 - 157.
2. Ворожейкіна О.М. 100 цікавих ідей для проведення уроку / Олена Миколаївна Ворожейкіна. – Х.: Основа, 2011. – 287 с. – (Серія «Золота педагогічна скарбниця»).
3. Динцис Д. Методические особенности проведения вебинаров на краткосрочных курсах по методике «in - class» [Електронний ресурс] / Данил Динцис. – Режим доступу: <http://www.trainings.ru/library/articles/?id=13183>.
4. Морзе Н.В., Ігнатенко О.В. Методичні особливості вебінарів, як інноваційної технології навчання / Н.В. Морзе, О.В. Ігнатенко // Інформаційні технології в освіті: зб. наук. пр. – Херсон: ХДУ, 2010. – Вип. 5. – С. 31 - 39.
5. Морозов М.Н. Системы совместной учебной деятельности на основе компьютерных сетей [Електронний ресурс] / Морозов М.Н., Герасимов А.В., Курдюмова М.Н. // Образовательные технологии и общество. – 2009. – Т. 12, № 1. – Режим доступу до журн.: <http://ifets.ieee.org/russian/periodical/journal.html>.
6. Осадчий В.В. Методи, форми та засоби професійної підготовки учителів - тьюторів в умовах дистанційної форми навчання / В.В. Осадчий // Педагогіка, психологія та медико - біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків: ХОВНОКУ - ХДАДМ, 2010 – №6. – С. 82 - 86.
7. Virtual classrooms in educational provision: synchronous elearning systems for european institutions / [D. Keegan, E. Schwenke, H. Fritsch and others]. – Zentrales Institut für Fernstudienforschung, 2005. – 150 s.
8. Griffin R. Using Virtual Classroom Tools In Distance Learning: Can The Classroom be Re - created at a Distance? [Електронний ресурс] / Griffin R., Parrish D., Reigh M. – Режим доступу: <http://commons.internet2.edu/docs/CERMUSACollabEval.pdf>.
9. Hrastinski S. Participating in Synchronous Online Education: PhD dissertation [Електронний ресурс] / Stefan Hrastinski. – Lund University, 2007. – 154 p. – Режим доступу : <http://www.lu.se/o.o.i.s?id=12588&postid=599311>.

Стаття надійшла до редакції 22.08.13

Slowinski Olga D.

Institute of Information Technologies and Teaching NAPS of Ukraine

WEBINAR AS A VARIETY OF WEB E-CONFERENCE AND ITS PLACE IN A NETWORKED COLLABORATIVE LEARNING PROCESS

This article investigates the possibility of using didactic webinars for implementing educational and scientific activities of highly qualified personnel. Substantiated scientific - theoretical foundations of the webinar and discussed its advantages over classical seminar. Discovered practical problems that need solving during implementation webinars and electronic conferences.

Keywords: webinar, e-conference, online, distance learning, collaborative learning.

Словинская О. Д.

**Институт информационных технологий и средств обучения НАПН Украины,
г. Киев**

ВЕБИНАР КАК РАЗНОВИДНОСТЬ ЭЛЕКТРОННОЙ ВЕБ-КОНФЕРЕНЦИИ И ЕГО МЕСТО В СЕТЕВОМ КОЛАБОРАТИВНОМ УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

В статье исследуются дидактические возможности использования вебинаров для реализации учебно-научной деятельности кадров высшей квалификации. Обоснованы научно - теоретические основы применения вебинара и рассмотрены его преимущества над классическим семинаром. Выявлены практические задачи, которые необходимо решить при введении вебинаров и электронных конференций.

Ключевые слова: вебинар, электронная конференция, интернет, дистанционное обучение, колаборативное обучения.